

inlandsche geneeskundigen te Batavia, wiens naam, naar aanleiding zijner verschillende onderzoekingen, in dit tijdschrift al menigmaal is genoemd, deelt in het eerste nommer mede, dat de meeste bijdragen zullen geleverd worden door de tegenwoordige en gewezen leeraren aan die school, door den Heer Inspecteur VORDERMAN en door leerlingen der hoogste klasse onder leiding hunner leeraren, terwijl hij hoopt, dat ook de dokters-djawa zullen medewerken. Die hoop is vervuld.

In het Tijdschrift vinden we opstellen door die inlandsche geneesheeren ingezonden, zooals van Dokter-djawa RENONG, KASROENO, SI-MORO, DAWOEA e. a. m.

De inhoud der verschillende opstellen is gewoonlijk van practischen aard, zooals o. a. over: jodoform, clysmata, trachoma difformans, massage, vreemde lichamen in den neus, opiumschiiven, ichthyol, de eerste levensdagen, enz, of er worden leerrijke, in het kort verhaalde ziektegeschiedenissen medegedeeld.

De omslagen der nummers bevatten een vragenbus, waarin dokters-djawa meermalen om raad en voorlichting verzoeken, die hun door de Redactie steeds wordt gegeven. Verder personalia der inlandsche geneeskundigen.

Het Tijdschrift is, naar ik meen, niet in den handel. Het is een verschijnsel van den opgewekten geest voor wetenschappelijken arbeid in onze schoone Oost-Indische bezittingen en van den ernstigen wil om nuttig werkzaam te zijn. Dat het door de dokters-djawa wordt geapprecieerd, blijkt uit hunne medewerking.

In dezen eersten jaargang zijn een paar opstellen, die voor de kennis der inlandsche geneeskunde van belang zijn; zooals: over ló tsióe of rijstwijn, een paar inlandsche recepten tegen huidziekten, inlandsche vergiften, iets over de massage in de Padangsche Bovenlanden, enz. Met eenigen grond mag verwacht worden, dat zulke mededeelingen in aantal zullen toenemen, omdat de dokters-djawa gemakkelijker dan Europeesche geneesheeren de gewoonten der inlandsche maatschappij kunnen waarnemen en die van hunne jeugd af leeren kennen.

Wij wenschen den stichter van dit Tijdschrift geluk met zijn uitstekend denkbeeld, dat zoo nuttige gevolgen kan hebben en die zeker reeds heeft gehad.

Laag-Soeren, Januari 1894.

Dr. C. L. VAN DER BURG.

INGEZONDEN.

Waarde Redacteur-Gérant!

Wil zoo goed zijn een paar regels van mij op te nemen in het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde*, naar aanleiding van de opmerkingen door den Heer

S. A. VAN LEER ingebracht met betrekking tot mijn opstel in de *Geneeskundige Bladen* over de functie van het lymphoïde weefsel.

Het doet mij leed, dat ik mij niet duidelijk genoeg blijk uitgedrukt te hebben om algemeen verstaan te worden. Tot korthed geneigd en gedrongen, heb ik, denkende aan het „een goed verstaander heeft maar een half „woord noodig”, wel doen uitkomen, maar niet uitvoerig uiteen gezet, dat een weefsel zich in de reeks der soorten als verdedigingsmiddel alleen ontwikkelen kan tegen vijanden waartegen het bestand is. Bij het betoog, dat het lymphoïde weefsel beschouwd kan worden als van dienst te zijn in den strijd tegen bacteriën, moest dus het oog gevestigd worden op die microben, die altijd in het normale lichaam voorkomen, en daar, blijkens de ervaring, wanneer zij slechts niet op verboden terrein komen, nietschaden. Bacteriën, die ziekte teweeg kunnen brengen, zijn juist daarom pathogeen, omdat zij, althans tijdelijk, de overhand behouden in den strijd tegen de cellen van het organisme. Toen ik nu sprak over het voorkomen van bacteriën in het slijmvlies van den *normalen* darm, heb ik de onderstelling, dat de parasieten de cellen, waardoor zij opgeslokt zijn, gedood, of gedwongen hebben haar prooi weer los te laten, eenigszins gewaagd genoemd, omdat hier sprake was van bacteriën, die, zooals de ervaring leert, niet tegen de cellen van het darmslijmvlies opgewassen zijn. Zeer zeker was het niet mijn bedoeling zulk een onderstelling ook met betrekking tot pathogene bacteriën, typhus- of tuberkel-bacillen als moeilijk aan te nemen te kenmerken, en ik geloof inderdaad niet, dat men mij, bij aandachtige lezing van hetgeen ik schreef, van zulk een bedoeling verdenken kan.

Men mag zich dus, tegenover hetgeen ik omtrent de in den normalen darm voorkomende bacteriën gezegd heb, niet beroepen op verschijnselen, die bij pathogene bacteriën waargenomen worden. Ik heb mij intusschen voorzichtig uitgedrukt en de bedoelde onderstelling slechts „eenigszins gewaagd” genoemd, in aanmerking nemende, dat er ook wel bezwaar gemaakt kan worden tegen de onderstelling, dat bacteriën, door zelfstandige bewegingen, zich een weg zouden weten te banen tusschen de epithelium-cellen van het darmslijmvlies door.

Terwijl mij nu hier echter dit bezwaar niet onoverkomelijk toeschijnt, houd ik het toch, gelijk ik tot verwondering van den Heer VAN LEER gezegd heb, voor moeilijk aan te nemen, dat bacteriën zich door eigen kracht tusschen de cellen van het dikke plaveisel-epithelium, dat de tonsillen bekleedt, zouden weten voort te bewegen tot in het lymphoïde weefsel. Vergelijkt men de amoëboïde bewegingen van leucocyten, en de bewegingen die men bacteriën ziet maken, met elkaar, dan vindt men een verschil, zoo groot, dat men zeker niet voetstoots mag aannemen, dat een weerstand, die door leucocyten overwonnen wordt, ook wel voor bacteriën zal moeten bezwijken. Dat leucocyten in een dikke epithelium-laag geen beletsel vinden voor haar zwerftochten, kan men op velerlei wijzen aantoonen, maar dat bacteriën zich in hun bewegingen niet laten storen door een wal van plaveisel-epithelium, is, zoover mij bekend, nog niet waargenomen.

De inconsequentie, een groote nog wel, die de Heer VAN LEER bij mij meent gevonden te hebben, bestaat dan ook, naar ik meen, inderdaad niet, al neem ik niet aan, dat de bacteriën actief de tonsillen binnendringen.

Gesteld dat in den wand van den larynx het lymphoïde weefsel ontbrak, dan zouden talloze bacteriën aan het slijmvlies blijven kleven, daar voortwoekeren, en, niet door actieve bewegingen, maar bij hun groei, geholpen door de telkens herhaalde drukking bij het slikken, in de oppervlakkig gelegen, doode of nagenoeg doode epithelium-cellen binnendringen. Zoo zou er een korst van innig aan het epithelium klevende, zich steeds vermeerderende bacteriën gevormd worden, die, door hun stofwisselingsproducten, ongetwijfeld een schadelijken invloed op de dieper gelegen cellen zouden oefenen, en verder en verder doorgroeiende, ten slotte in de circulatie zouden kunnen komen. Daartegen waken nu, naar mijn opvatting, de leucocyten van het lymphoïde weefsel. In groote scharen begeven zij zich naar de oppervlakte om bacteriën te verslinden. Wanneer zij nu ook al eens, met hun buit beladen, weer naar de diepere lagen van het weefsel teruggaan, dan wordt daarmee niet, zooals de Heer VAN LEER meent, het paard van TROJE binnen gehaald. Immers — ik moet het hier weer opmerken — er is hier alleen sprake van in het normale lichaam voorkomende bacteriën, die zich, in het lymphoïde weefsel, te midden van een overmachtigen vijand bevinden. Of nu de bacteriën in dit weefsel uitsluitend door phagocyten gedood worden, dan wel bovendien door in het voedingsvocht opgeloste, voor hen vergiftige stoffen bedreigd worden, daarover heb ik in mijn opstel niet gesproken omdat ik meende daardoor alleen te kunnen schaden aan de duidelijkheid, zonder een stap verder door te dringen tot het begrip van de zaak. Ik ben het volkomen met den Heer VAN LEER eens, dat de zoogenaamde alexinen een belangrijke rol spelen bij den strijd van het dierlijk organisme tegen bacteriën, maar ik meen toch ook, dat onze kennis van die stoffen nog wat al te gebrekkig is dan dat men over haar beteekenis in het lymphoïde weefsel nu reeds een oordeel zou kunnen uitspreken.

Met vriendelijken dank voor de plaatsing ben ik steeds gaarne

Utrecht,

t. t.

11 Februari 1894.

C. A. PEKELHARING.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Psoriasis. Op de laatste vergadering der British medical-Association werd door Dr. BRAMWELL over het gunstig resultaat, verkregen bij de behandeling van 3 gevallen van psoriasis, door toediening van het extract der glandula thyrioidea gerapporteerd. Er werd geen specifieke therapie gevolgd, maar gedurende eenigen tijd dagelijks het $\frac{1}{4}$ eener sijngehakte gland. thyrioidea en later 1 gram van BRADY'S en MARTIN'S extract verbruikt. De behandeling duurde gemiddeld 3 maanden en het was opvallend, hoe het verdwijnen der huidziekte met een belangrijke verbetering van den algemeenen toestand gepaard ging.